

Nieuwsbrief Jeugdzorg

Laatste nieuws

Wet op de jeugdzorg uitgesteld

De Wet op de jeugdzorg treedt later in werking dan 1 januari 2004. De reden hiervoor is, dat de Eerste Kamer enkele weken extra tijd nodig heeft om zich een eindoordeel te kunnen vormen over het wetsvoorstel. Dit betekent dat invoering per 1 januari niet meer mogelijk is. Ik realiseer me, dat dit voor alle betrokkenen, zowel voor de jeugdzorginstellingen als voor bestuurders en politiek verantwoordelijken, een teleurstelling is. We hebben immers met z'n allen de afgelopen jaren heel hard gewerkt om het nieuwe wettelijke kader in 2004 te kunnen laten ingaan. Ik hecht er dan ook aan dat wij ons allen met volle kracht blijven inzetten om onze ambities voor de jeugdzorg waar te maken. Een latere invoeringsdatum betekent niets meer of minder dan een wat langere aanloop- en voorbereidingsperiode tot de formele inwerkingtreding van de nieuwe wet. Daaraan voorafgaand kan al zoveel mogelijk volgens de uitgangspunten van de nieuwe wet worden gewerkt. Wij zullen in overleg met de sector bekijken welke nieuwe invoeringsdatum nu het geschiktst is. De noodzakelijke vernieuwing in de jeugdzorg zal krachtig doorgaan. Het kwaliteitsprogramma dat de nieuwe wet ondersteunt, start al direct in 2004. In de volgende nieuwsbrief informeren wij u over de verdere gang van zaken en de datum waarop de nieuwe wet formeel in werking treedt. Graag blijf ik rekenen op ieders inzet bij het verder verbeteren van de jeugdzorg nu en straks als de nieuwe wet er is.

drs. Clémence Ross-van Dorp
Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

In dit nummer:

- Financieel kader Wet de jeugdzorg **2**
- Impressie regionale bijeenkomsten **4**
- Aankondiging bijeenkomsten gemeenten **5**
- Interview met kinderrechter Corinne Dettmeijer **6**
- Wie zijn de cliënten van de jeugdzorg? **7**
- Eigen kracht conferenties **8**
- Twee zorgaanbieders over de nieuwe wet **9**

De Nieuwsbrief Jeugdzorg is een gezamenlijke publicatie van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het ministerie van Justitie en de Taskforce aanpak wachtlijsten jeugdzorg.

Reacties/suggesties:

e-mail: jeugdzorg@minvws.nl

Financieel kader Wet de jeugdzorg

Eind oktober 2003 hebben staatssecretaris Ross, minister Donner en het IPO een bestuursakkoord gesloten over het financiële kader voor de uitvoering van de Wet op de jeugdzorg in de periode 2004 tot en met 2006. Zij zijn het erover eens dat dit akkoord een goede uitvoering van de wet mogelijk maakt.

Rijk en provincies hebben de afgelopen periode intensief en constructief gesproken over de wijze waarop de Wet op de jeugdzorg binnen het beschikbare financiële kader kan worden uitgevoerd. Aanleiding tot dit overleg waren onder meer de zorgen die het IPO heeft geuit over de toereikendheid van de beschikbare middelen, gegeven de verantwoordelijkheid van provincies/grootstedelijke regio's op grond van de nieuwe wet. Het overleg heeft geleid tot goede bestuurlijke afspraken over de periode 2004 tot en met 2006. De gemaakte afspraken geven Rijk en provincies/grootstedelijke regio's het vertrouwen dat het wetsvoorstel naar behoren kan worden uitgevoerd. De afspraken worden vertaald naar de Amvb Uitkeringen. De onderstaande tekst is een weergave van het bestuursakkoord.

Uitvoering op basis van rijksmiddelen

Uitgangspunt is dat de wet wordt uitgevoerd uitsluitend op basis van rijksmiddelen. Dit betekent dat er doelmatigheidswinst geboekt moet worden, waardoor met de beschikbare middelen meer cliënten geholpen kunnen worden. Rijk en provincies/grootstedelijke regio's zullen zich tot het uiterste inspannen een dergelijke doelmatigheidswinst te realiseren. Zij beseffen daarbij dat het niet mogelijk is om de wachtlijsten in de jeugdzorg per 1 januari 2004 al volledig te hebben weggewerkt. Het meerjarig financieel kader biedt wel de ruimte om de wachtlijstproblematiek terug te dringen, waarvoor de periode tot en met 2006 wordt benut. Het Rijk heeft waardering voor de provincies en de drie grootstedelijke regio's die ten behoeve van incidentele knelpunten extra middelen inzetten.

De wet moet kunnen worden uitgevoerd zonder dat extra middelen van de provincies/grootstedelijke regio's nodig zijn. Indien Rijk en provincies/grootstedelijke regio's dan ook op enig moment vaststellen dat voor uitvoering van de wet binnen het beschikbare budgettaire kader nadere maatregelen noodzakelijk zijn, stellen de bewindslieden van VWS en Justitie de Tweede Kamer van de omvang van de budgettaire problemen in kennis om de Tweede Kamer ook in de gelegenheid te stellen een afweging te maken. Daarbij geven zij aan welke maatregelen qua wet of Amvb's (eigen bijdragen, pakketmaatregelen of extra doelmatigheidsinstrumenten) noodzakelijk zijn om de kosten van de wet in overeenstemming te brengen met de beschikbare rijksmiddelen.

Beschikbaar financieel kader

De middelen die het Rijk beschikbaar stelt voor de jeugdzorg zijn weergegeven in onderstaande tabel (periode 2004 tot en met 2007). De middelen voor de jeugdzorg worden de komende periode als volgt vermeerderd:

- Dit kabinet stelt in het hoofdlijnenakkoord extra middelen beschikbaar voor de jeugdzorg, oplopend van € 14,7 miljoen in 2004 tot € 47,9 miljoen vanaf 2007. Deze extra middelen komen in de doeluitkering van de provincies/grootstedelijke regio's.

(foto: Bart Versteeg)

Daarnaast is er nog € 1,5 miljoen gereserveerd voor internaatachtige voorzieningen (civiel). Hiermee komt het belang tot uitdrukking dat het kabinet hecht aan de jeugdzorg, ten behoeve van een gezonde ontwikkeling van onze jeugd.

- Vanuit de AWBZ zal met inwerkingtreding van de wet structureel € 18 miljoen extra (bovenop de reeds beschikbare € 7 miljoen) worden overgeheveld naar de doeluitkering voor de uitoefening van de toegangsfunctie jeugd-geestelijke gezondheidszorg door het bureau jeugdzorg.
- De bewindslieden willen daarnaast in het kader van de begrotingsuitvoering 2003 de mogelijkheden bezien om eenmalig ten behoeve van 2004 een bedrag extra te investeren in de jeugdzorg, om zo de incidentele wachtlijsten verder terug te dringen.
- Uiterlijk eind november 2003 wordt in overleg vastgesteld op welke wijze de extra middelen worden verdeeld over provincies en grootstedelijke regio's.

Financieel kader Wet op de jeugdzorg 2004 – 2007 (x mln. €)

	2004	2005	2006	2007
Omvang doeluitkeringen	903,4	894,9	894,9	894,9
Extra middelen jeugdzorg				
hoofdlijnenakkoord	14,7	23,6	37,5	47,9
Extra overheveling AWBZ	18	18	18	18
Totaal	936,1	936,5	950,4	960,8

Naast extra middelen voor de jeugdzorg investeert het kabinet ook in het preventieve jeugdbeleid en in het voorkomen en bestrijden van jeugdcriminaliteit. Daarmee stelt het kabinet voor jeugd-beleid en jeugdzorg tezamen een bedrag beschikbaar van € 22,4 mln. in 2004, oplopend tot € 77 mln. in 2007. Voor het volume van de jeugdreclassering en jeugdbescherming blijft sprake van open eind financiering.

Inzet op doelmatigheid

Rijk en provincies/grootstedelijke regio's zijn van mening dat de uitvoering van de Wet op de jeugdzorg binnen het hierboven geschetste kader een forse inspanning van de hele sector vraagt. Alle inzet moet erop worden gericht dat de jeugdzorg meer doelmatig en doeltreffend wordt uitgevoerd. De provincies/grootstedelijke regio's zijn binnen het wettelijk kader verantwoordelijk voor een doelmatige uitvoering door het bureau jeugdzorg en het zorgaanbod, onverlet de eigen verantwoordelijkheid van de instellingen hiervoor. Ter ondersteuning hiervan wil het Rijk de komende drie jaren een landelijk kwaliteitsprogramma financieren gericht op ontwikkeling van ICT, benchmarking en kwaliteitsverbetering van indicatiestelling en aanbod jeugdzorg. Daarvoor stelt het Rijk in 2004, 2005 en 2006 € 4 miljoen per jaar beschikbaar. Rijk, provincies/grootstedelijke regio's en de MOgroep zullen hierover afspraken maken.

Monitoring jeugdzorg

De vraagontwikkeling en de doelmatigheidsontwikkeling van de jeugdzorg worden intensief gevolgd. Hiertoe wordt samen met het IPO een monitor ontwikkeld. Met deze monitor, die start per 1-1-2004 en in ieder geval doorloopt tot 1-1-2007, wordt tijdig zichtbaar wanneer de Wet op de jeugdzorg niet meer binnen het financiële kader zou kunnen worden uitgevoerd. De eerste inzichten zullen medio 2004 beschikbaar zijn. Halfjaarlijks maken provincies/grootstedelijke regio's hiertoe de stand op en overleggen hierover met het Rijk.

Rijk en IPO vinden dat de wet nu goed kan worden uitgevoerd

Het Rijk ontwikkelt in overleg met het IPO een overzicht van maatregelen die toegepast kunnen worden in geval ontwikkelingen van de doelmatigheid en/of van de vraag naar jeugdzorg zichtbaar maken dat de wet niet adequaat binnen het financiële kader kan worden uitgevoerd. Daarbij gaat het om de volgende typen maatregelen: eigen bijdragen, pakketmaatregelen of verdere doelmatigheidsinstrumenten. Deze maatregelen worden zo snel mogelijk vastgesteld, opdat ze zo nodig, op grond van de monitor, al met ingang van 2005 kunnen worden ingezet.

Structurele financiering

De wijze van structurele financiering van de wet (vanaf 2007), waarin zowel vraagfinanciering als een beheersbare ontwikkeling worden meegenomen, wordt in 2005 vastgesteld. ■

Kort

Meldcode kindermishandeling: proef op de som

Ruim een jaar geleden heeft het ministerie van VWS een meldcode kindermishandeling laten ontwikkelen. Die geeft op hoofdlijnen aan hoe beroepskrachten die in hun werk te maken krijgen met (een vermoeden van) kindermishandeling, daarmee het beste kunnen omgaan. Begin 2004 gaat het implementatietraject van start. Het doel hiervan is beroepsbeoefenaren in de sectoren jeugdgezondheidszorg, onderwijs en kinderopvang te stimuleren tot het gebruik van de meldcode kindermishandeling en hen hierbij te ondersteunen. Het traject duurt circa twee jaar. Op landelijk niveau wordt de code via diverse vakmedia bekendgemaakt. Verder komt er een voorbeeldprotocol. De genoemde sectoren krijgen begeleiding bij het opstellen van een maatwerkprotocol en training in het gebruik ervan. Op regionaal niveau staat het bekendmaken van goede praktijkvoorbeelden centraal. Er komt ook een ondersteuningspakket, bestaande uit handboeken, folders, trainingen en workshops. Tijdens het implementatietraject wordt het gebruik van de meldcode gemeten. Nadere informatie volgt in een van de volgende nieuwsbrieven. ■

(foto: Bart Versteeg)

Veel animo voor regionale infobijeenkomsten

In op één na alle provincies en grootstedelijke regio's zijn sinds begin oktober regionale informatiebijeenkomsten gehouden over de Wet op de Jeugdzorg. In Friesland gebeurt dit in maart 2004. De belangstelling voor de bijeenkomsten was groot. Duidelijk is dat de jeugdzorg leeft. Er zijn echter ook nog veel vragen en onduidelijkheden. De provincie Zeeland was op 8 oktober jl. één van de eerste die zo'n bijeenkomst hield. Een impressie.

In de regionale bijeenkomsten voor jeugdzorginstellingen en hun ketenpartners gaat het om de vraag wat de Wet op de jeugdzorg in de praktijk betekent voor degenen die in de sector werken of met hen samenwerken. De bijeenkomsten zijn een gezamenlijk initiatief van de provincies, de grootstedelijke regio's en de ministeries van VWS en Justitie. In Zeeland waren met zo'n vijftig deel-

tegenwoordiger. Veel provincies hebben een 'flexbudget' waarmee zorgaanbieders een flexibel overbruggingsaanbod kunnen creëren. Is er voor een cliënt zelfs geen 'second best' aanbod beschikbaar, dan zullen bureau jeugdzorg en de zorgaanbieder(s) zich over zo'n cliënt moeten ontfermen. Het is aan de provincie om dit financieel mogelijk te maken.

Boter bij de vis

"De gemeenten zijn zonder meer gemotiveerd om de handen ineen te slaan", vertelt provinciaal beleidsmedewerker Peter Moerdijk, terugblikkend op de bijeenkomst in Zeeland. "Maar ze vinden wel dat de rijksoverheid, die ten aanzien van preventie zo veel op het bordje van gemeenten legt, met boter bij de vis had moeten komen. Desalniettemin gaan we binnenkort in twee Zeeuwse gemeenten met een pilot aan de slag om ervaring op te doen met de aansluiting tussen de provinciale jeugdzorg en het gemeentelijk jeugdbeleid. Verder organiseert de provincie dit najaar nog een aantal workshops in deelregio's. Daar kunnen we op een concreter niveau over dit soort zaken doorpraten."

Speciale bijeenkomsten voor gemeenten

De belangrijkste vragen die tijdens de regionale informatiebijeenkomsten van de provincies en grootstedelijke regio's zijn gesteld en de antwoorden daarop zijn terug te vinden op de internetsite www.jeugdzorg.nl.

Bureau jeugdzorg heeft nu vooral een makelaarsrol

Om aan de specifieke vragen van gemeenten tegemoet te komen, organiseren de VNG en het ministerie van VWS daarnaast een serie interactieve bijeenkomsten voor gemeenten. Daar staat de aansluiting tussen het gemeentelijk jeugdbeleid en de jeugdzorg centraal. In het volgende artikel leest u hier meer over. ■

(foto: Ab Harpe)

nemers alle betrokken organisaties vertegenwoordigd. Daaronder waren opvallend veel deelnemers uit de gemeentelijke hoek.

Recht op jeugdzorg

De betekenis van het recht op jeugdzorg maakte in de Zeeuwse bijeenkomst veel tongen los. Hoe de verantwoordelijkheden op dit punt formeel liggen, was snel duidelijk. De provincie moet zorgen voor een goede aansluiting tussen vraag en aanbod. Vanaf het moment van indicatiestelling door bureau jeugdzorg heeft de zorgaanbieder een acceptatieplicht. Maar wat te doen als er in een concreet geval (nog) geen passend aanbod voorhanden is? Dan kan bureau jeugdzorg in tweede instantie een 'second best' oplossing indiceren, stelde de VWS-ver-

Van hulpverlener naar makelaar

Luuk Smit van het Zeeuwse bureau jeugdzorg, benadrukte dat niet elke hulpvraag tot een indicatie voor geïndiceerde zorg behoort te leiden. "In sommige gevallen kan bureau jeugdzorg het alleen af", aldus Smit. "Eén of enkele gesprekken zijn soms afdoende om de cliënt en zijn omgeving weer op weg te helpen. Maar de hoofdlijn is, dat bureau jeugdzorg niet langer hulpverlener is, maar 'makelaar in geïndiceerde zorg' en schakel tussen geïndiceerde zorg en preventie. Onze kracht ligt dus in goede samenwerking met u", hield Luuk Smit zijn gehoor voor. "Met voldoende creativiteit moeten wij samen met het algemeen maatschappelijk werk en het onderwijs ook aan de voorkant veel kunnen bereiken."

Interactieve bijeenkomsten voor gemeenten

Wat wordt in het kader van de Wet op de Jeugdzorg van gemeenten verwacht en wat mogen gemeenten op hun beurt verwachten van bureau jeugdzorg en de provincie? Die vragen staan centraal bij de interactieve bijeenkomsten voor gemeenten, georganiseerd door de VNG en het ministerie van VWS.

De interactieve bijeenkomsten zijn bedoeld om meer duidelijkheid te scheppen over het gemeentelijk domein voorafgaand aan de jeugdzorg. Welke taken op het gebied van opvoed-, opgroei- en gezinsondersteuning hieronder vallen, is in juni 2003 op landelijk niveau afgesproken. Dit is gebeurd in een bestuurlijk overleg tussen de VNG, het IPO, het ministerie van VWS en de MOGroep (zie Nieuwsbrief 7 van juli 2003). Bij de dit najaar gehouden en te houden bijeenkomsten gaat het om de vertaling van die afspraken naar de praktijk. Daarbij is natuurlijk ook van belang wat gemeenten van bureau jeugdzorg mogen verwachten.

De zeven bijeenkomsten vinden verspreid over het land plaats, zodat regionale partners elkaar kunnen ontmoeten.

Doelgroep en aanmelding

De bijeenkomsten zijn in eerste instantie bedoeld voor gemeentebestuurders en -ambtenaren. Daarnaast zijn ook ver-

tegenwoordigers van lokale voorzieningen welkom, evenals managers van bureaus jeugdzorg en provinciale bestuurders. Het programma bestaat uit een plenair gedeelte en twee workshops en duurt van 13.00 tot 17.30 uur. Op het moment dat deze nieuwsbrief verschijnt, moeten nog twee bijeenkomsten plaatsvinden.

Aanmelden is mogelijk via de internet-site www.congresstudiecentrum.nl. U kunt ook een inschrijfformulier opvragen bij het Congres- en Studiecentrum VNG, tel. 070-3738459. De deelnamekosten bedragen € 25 per persoon. ■

Wat ligt op de weg van gemeenten en wat doet bureau jeugdzorg?

Locaties en data

Rotterdam:

12 november, Engels

Groningen:

13 november, Aa-kerk

Tilburg:

19 november, 4 Jaargetijden

Maastricht:

20 november, Grand Hotel de l'Empereur

Ede:

25 november, De Reehorst

Amsterdam:

27 november, Passengers Terminal

Zwolle:

3 december, Conference Building

Kort

JONG laat weer van zich horen

Het was enige tijd stil rondom de Operatie JONG. Achter de schermen is echter hard doorgewerkt. De door de Ministerraad goedgekeurde proeve van een jeugdagenda is op 24 oktober jl. aan de Tweede Kamer aangeboden. Dit document wordt nu in overleg met de verschillende werkvelden verder uitgewerkt. Binnenkort zal JONG ook weer actief naar buiten treden door vele anderen bij het werk te betrekken en met vaste regelmaat van zich te laten horen. Het internetadres van JONG is www.operatiejong.nl. ■

(foto: Bart Versteeg)

“Criminalisering jeugdigen door falen justitiële hulpverlening”

De meest toegepaste jeugdbeschermingsmaatregel, de ondertoezichtstelling (OTS), functioneert niet naar behoren. De betrokken jeugdigen krijgen vaak niet tijdig adequate hulp. Dit vergroot hun kwetsbaarheid. De problemen met de OTS leiden er ook toe dat bij jeugdigen die een strafbaar feit hebben gepleegd, (te) vaak wordt gekozen voor een strafrechtelijke afdoening. Dan komt de hulpverlening namelijk wel snel op gang. Die route werkt echter onnodig criminaliserend.

Dit is - kort samengevat - de opinie van Corinne Dettmeijer, kinder-rechter in Den Haag. Al meer dan twintig jaar is zij actief op het gebied van het jeugdrecht. Op dit moment niet alleen als rechter, maar ook als bestuurslid van een Nederlandse en een internationale organisatie voor familie- en jeugdrecht.

Corinne Dettmeijer: "Voorkomen dat de justitiële hulpverlening te veel via het strafrecht verloopt." (foto: Hendriksen/Valk)

Nederland buitenbeentje

Vanuit internationale perspectief is Nederland een buitenbeentje op haar vakgebied, stelt Corinne Dettmeijer: “In de ons omringende landen houden dezelfde kinderrechtshouders zich zowel bezig met de justitiële jeugdbescherming als met het jeugdstrafrecht. Dit stelt hen in staat een ‘holistische benadering’ te volgen, waarbij zij de aard van het justitiële ingrijpen beziën vanuit de situatie van het kind. In de meeste Nederlandse rechtbanken zijn de jeugdbescherming en het jeugdstrafrecht in aparte sectoren georganiseerd. Dit leidt ertoe dat wat er met een kind gebeurt, sterk afhankelijk is van de procedure die wordt ingezet: een OTS of een strafrechtelijke procedure. Een zorgvuldige afweging vanuit het belang van het kind vindt daarbij niet altijd plaats. Ook ontbreekt het aan coördinatie tussen de twee trajecten.”

Gezinsvoogd mist gezag rechter

“Naar aanleiding van de wijziging van de Wet OTS in 1995 hebben de meeste rechtbanken een scheiding aangebracht tussen de behandeling van strafrecht- en OTS-zaken”, vertelt Corinne Dettmeijer. “De gezinsvoogd kreeg de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de OTS, zowel in de rol van hulp-

verlener als in die van gezagsdrager. Die laatste rol is onvoldoende uit de verf gekomen. Dat ligt niet aan de inzet of professionaliteit van de gezinsvoogd-instellingen. Daarmee zit het wel goed. Het punt is, dat de gezinsvoogd nooit de hem toebedachte gezagspositie heeft kunnen ontwikkelen, terwijl hij ook niet langer handelt op gezag van de kinder-rechter. Daardoor is het ‘justitiële’ karakter van de justitiële hulpverlening sterk op de achtergrond geraakt.”

Afhankelijkheid en bureaucratie

De gezinsvoogd is in de praktijk te zeer afhankelijk van anderen, vindt Corinne Dettmeijer. “Als hij bijvoorbeeld een persoonlijksonderzoek van de jeugdige nodig vindt, komt dit er alleen als én de indicatiecommissie én de ouders het ermee eens zijn. Een machtiging voor uithuisplaatsing mag de gezinsvoogd alleen aan de rechter vragen als de zorgindicatie dat goed vindt. Heeft hij die machtiging, dan moet de jeugdige binnen drie maanden zijn geplaatst, anders is de machtiging vervallen en kan hij opnieuw beginnen. Als de ouders en de jeugdige dan tenminste nog willen meewerken...” “Gaat het om een plaatsing in een gesloten setting, dan is het nog moeilijker. Als tegen de betrokken jeugdige een

strafzaak loopt, gaat de selectiefunctionaris van Justitie namelijk niet eens op zoek naar een plaats, óók niet als die strafzaak een licht vergrijp betreft. Dit soort bureaucratische procedures staan tijdige hulpverlening in de weg. Dat is slecht voor de jeugdige en ondermijnt het gezag van de gezinsvoogd tegenover de ouders en de minderjarige.”

Moeilijke dubbelrol

De gezinsvoogd heeft een moeilijke dubbelrol. Als uitvoerder van de OTS is hij zowel hulpverlener als ‘gezagsdrager’. Als hulpverlener moet hij onder meer de ouders ondersteunen bij de opvoeding. “Maar als de ouders het niet goed doen, moet de gezinsvoogd als gezagsdrager natuurlijk wel zorgen dat er iets gebeurt”, aldus Corinne Dettmeijer. “OTS is echt iets anders dan vrijwillige hulpverlening.”

Sneller via het strafrecht

Schrijnend is dat de hulpverlening wel snel op gang kan komen als een minderjarige een strafbaar feit heeft gepleegd. Door de kortere doorlooptijden in het strafrecht staat een jongere binnen enkele maanden voor de kinder-rechter. Als de rechter een voorwaardelijke straf oplegt met begeleiding door de jeugdreclassering, is onmiddellijk ▶

goede ambulante hulpverlening voorhanden. De reclasseringswerker heeft met het voorwaardelijke vonnis een stok achter de deur en kan daardoor veel effectiever optreden dan de gezinsvoogd. Daarom adviseert de Raad voor de Kinderbescherming vaak een jeugd-reclasseringscontact en volgt de rechter dit advies in veel gevallen ook op.

Het zwaarste middel

Is er in de situatie van een jeugdige die een strafbaar feit heeft gepleegd echt heel veel mis - zowel thuis en op school als in de vrije tijd - dan is heropvoeding of behandeling nodig om de criminele carrière om te buigen en nog iets van de jongere terecht te laten komen. De route via de jeugdreclassering biedt in zo'n geval geen uitkomst. Een uithuisplaatsing is langs die weg namelijk niet te realiseren. Als de rechter de OTS niet als een effectief alternatief beschouwt, resteert hem slechts het opleggen van een Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (in het jargon: PIJ). Dit is de

zwaarst mogelijke maatregel in het jeugdstrafrecht. Corinne Dettmeijer: "Het aantal PIJ-maatregelen heeft sinds de wijziging van de Wet OTS een enorme vlucht genomen. Opvallend is dat dit bij de Amsterdamse rechtbank *niet* het geval is. Ik schrijf dit toe aan het feit dat de jeugdbescherming en het jeugdstrafrecht daar in één sector zijn ondergebracht. Per geval vindt een bewuste afweging plaats tussen civielrechtelijke en strafrechtelijke maatregelen. Daarmee kun je voorkomen dat de justitiële hulpverlening te veel via het strafrecht verloopt."

Oplossingen

Behalve bij de rechtbank zouden ook de schotten tussen de civielrechtelijke en de strafrechtelijke specialismen binnen de Raad voor de Kinderbescherming en Bureau Jeugdzorg moeten worden doorbroken, meent Corinne Dettmeijer. "Door beide specialismen wordt professioneel en inventief gewerkt, maar in het belang van het kind is een meer

geïntegreerde benadering nodig." De gezinsvoogd moet naar haar mening meer bevoegdheden krijgen, maar ook beter gebruik maken van de *bestaande* mogelijkheden om de medewerking van jeugdigen en ouders zo nodig af te dwingen.

Aan nieuwe justitiële maatregelen heeft Corinne Dettmeijer geen behoefte. "In principe hebben we voldoende instrumenten. In plaats van iets nieuws op te tuigen, kunnen we beter de effectiviteit van de OTS vergroten en de alsmaar toenemende bureaucratie terugdringen. Als het met een jeugdige de verkeerde kant uitgaat, moet je snel kunnen reageren. Zie je bijvoorbeeld 's-avonds om elf uur een negenjarig jongetje op straat lopen, terwijl je weet dat z'n vier oudere broers vaste klanten zijn bij Justitie, dan moet je niet wachten totdat hij ook in de fout gaat, maar meteen handelen. Daar heeft zo'n kind recht op." ■

Onderzoek naar cliënten van de jeugdzorg

Wie zijn het en wat zijn hun problemen?

Wie zijn de huidige cliënten van de jeugdzorg? Wat zijn hun problemen, wat is hun hulpvraag en welke hulpverleningsgeschiedenis hebben ze? Wat is het type zorg dat zij ontvangen?

Stuk voor stuk zijn dit interessante vragen. Maar de antwoorden erop zijn nog onvolledig, zeker op nationaal niveau. Het is belangrijk dat daar snel verandering in komt, want de jeugdzorg zit middenin een omslag van aanbodgericht naar vraag- of cliëntgericht werken. Die omslag speelt zich zowel af in de relatie tussen de hulpverlener en de cliënt, als op organisatie- en stelselniveau.

Landelijk representatieve steekproef

Voor het goed functioneren van het stelsel van de jeugdzorg als geheel is de rijksoverheid verantwoordelijk. Daarom heeft het ministerie van VWS besloten een landelijk representatieve steekproef te laten uitvoeren naar cliënten van de jeugdzorg en hun zorgbehoeften. Het gaat om een nulmeting. Een periodieke herhaling van dit onderzoek kan trends en ontwikkelingen zichtbaar maken. Het onderzoek moet ook de cliënten in beeld brengen die van bureau jeugdzorg licht-ambulante zorg ontvangen. Interessante vragen hierbij zijn in hoeverre deze doelgroep afwijkt van die van de geïndiceerde en preventieve zorg en wat de intensiteit is van de geboden zorg. Dit onderzoek loopt vooruit op de Amvb beleidsinformatie en het nieuwe informatieprotocol, op basis waarvan in de toekomst de gegevensverzameling in de jeugdzorg plaatsvindt.

Medio 2004 weten we meer

Het bureau Regioplan beleidsonderzoek voert het onderzoek uit. De begeleidingscommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de MOgroep, het NIZW, GGZ-Nederland en de ministeries van Justitie en VWS. De resultaten komen naar verwachting in juni 2004 beschikbaar. ■

(foto: Bart Versteeg)

(foto: Bart Versteeg)

Eigen kracht conferenties: wat kunt u ermee?

De laatste tijd bestaat binnen de jeugdzorg een toenemende belangstelling voor het werken met Eigen kracht conferenties. Bij het ministerie van VWS komen regelmatig vragen binnen over de relatie tussen deze werkwijze en de Wet op de jeugdzorg. Reden genoeg om hier eens aandacht te besteden in de nieuwsbrief.

Sinds enkele jaren worden in Nederland op beperkte schaal Eigen kracht conferenties gehouden. In het buitenland gebeurt dit al langer en noemt men het 'family group conferencing'.

Waar gaat het om?

De Eigen kracht conferentie is een model waarin families zelf in kaart brengen wat zij nodig hebben aan hulp en steun om problemen van kinderen in hun familie op te lossen. Het begrip 'familie' omvat in dit verband het gehele sociale netwerk, dus niet alleen bloedverwanten, maar bijvoorbeeld ook goede bekenden. De familie stelt gezamenlijk een plan van aanpak op. In dit plan wordt zowel gebruik gemaakt van eigen hulpmiddelen (eigen kracht), als van ondersteuning van buitenaf (professionele hulpverlening).

De vragen

De vragen die VWS krijgt over de relatie tussen het werken met Eigen kracht conferenties en de Wet op de Jeugdzorg zijn vooral afkomstig van provincies. Voor deze nieuwsbrief lichten we er vier vragen uit, natuurlijk met antwoorden...

Indicatiestelling door de familie zelf?

Vraag 1: Kan de familie via de Eigen kracht conferentie zelf de indicatiestelling jeugdzorg bepalen?

Het bureau jeugdzorg kan de Eigen krachtconferentie (EKC) inzetten tijdens het indicatietraject. Wil de EKC effect hebben, dan zal het resultaat ervan de basis moeten vormen voor het indicatiebesluit. Het indicatiebesluit blijft echter de formele verantwoordelijkheid van bureau jeugdzorg.

Wat kan de sociale omgeving zelf en welke hulp is nodig?

Als het bureau hier gegronde redenen voor heeft, kan het besluiten de resultaten niet of slechts gedeeltelijk over te nemen. Het moet dan wel in de toelichting op het indicatiebesluit vermelden wat de uitkomsten van de EKC zijn geweest en waarom daarvan is afgeweken.

Financiering?

Vraag 2: Hoe financieren we Eigen kracht conferenties?

Het antwoord op deze vraag hangt af van het doel waarvoor de EKC wordt gebruikt. De EKC is niet per definitie jeugdzorg, maar kan binnen de jeugdzorg als methodiek worden ingezet. Als de EKC in het indicatietraject wordt gebruikt om vast te stellen welke hulp nodig is, kan financiering plaatsvinden vanuit de doeluitkering bureau jeugdzorg. Bij gebruik van de EKC als geïndiceerde zorg, is financiering vanuit de doeluitkering zorgaanbod toegestaan. Het valt dan onder de functie jeugdhulp.

Relatie met referentiewerkmodel?

Vraag 3: Kan de Eigen krachtconferentie worden opgenomen in het referentiewerkmodel?

Het referentiewerkmodel is een vertaling van de wet in werkprocessen. Hierbij gaat het om werkprocessen op hoofdlijnen. De nadere invulling van die werkprocessen en het inzetten van methodieken is een verantwoordelijkheid van de sector zelf.

Wetswijziging nodig?

Vraag 4: Moet de Eigen krachtenconferentie worden opgenomen in de Wet op de Jeugdzorg?

In het kader van de Wet op de jeugdzorg kan de EKC een instrument zijn om tot indicatiestelling te komen (zie het antwoord op vraag 1). Dit behoeft verdere uitwerking in de praktijk, maar de wet biedt hiervoor voldoende ruimte. Een wetswijziging is dus niet nodig. Op dit moment is er ook geen reden de cliënt een wettelijk recht te geven op een EKC. Het is namelijk niet voor iedere cliënt het juiste instrument. De instrumenten die bureau jeugdzorg inzet om tot een goede indicatiestelling te komen, maken onderdeel uit van de evaluatie van de wet. De EKC wordt daarbij meegenomen. ■

"De vraag is niet, hoe doen we morgen alles anders, maar: wat doen we morgen beter?"

Hoe staan zorgaanbieders ervoor, kort voor de invoering van de Wet op de Jeugdzorg? In hoeverre kunnen zij aan de eisen van de nieuwe wet voldoen?

Met die vragen gingen we te rade bij twee directeuren van zorginstellingen. Zij relativeren de impact van de wet. De sector verkeert in een continu veranderingsproces en de wet plaatst daarin niet meer en niet minder dan een aantal piketpalen, stellen ze. Over de keuzen die daarbij zijn gemaakt, zijn ze niet in alle opzichten even enthousiast. Maar er zitten wel goede aanknopingspunten in voor het verder verbeteren van de zorg. En daar werken zij aan, stap voor stap, om te kunnen toetsen wat wel en wat niet werkt.

Wim Spierings (Flexus) en Thea Roelofs (Stek Jeugdzorg): "We blijven alles op alles zetten om binnen ons budget zoveel mogelijk cliënten op een zo goed mogelijke manier te helpen" (foto: Joop Reyngoud)

"De wet legt terecht veel nadruk op het vraaggestuurd werken en de acceptatieplicht van zorgaanbieders", stelt Wim Spierings, algemeen directeur van Flexus, organisatie voor jeugdhulpverlening in de regio Rotterdam. "Hoewel dit voor ons geen nieuwe zaken zijn, is het goed dat ze nu zijn vastgelegd. Het dwingt iedereen zich er rekenschap van te geven en de eigen organisatie erop in te richten."

"Het principe van de acceptatieplicht levert bij ons niet meer zoveel problemen op", zegt Thea Roelofs, directeur van Stek, organisatie voor jeugdzorg in de regio's Rotterdam en Midden-Holland. "Als bureau jeugdzorg een cliënt naar ons verwijst, is dat voor ons een gegeven. Afwijzen is niet meer aan de orde."

Dialogoogsturing

"Persoonlijk vind ik het vraaggestuurd werken het interessantste thema", aldus Thea Roelofs. "Op cliëntniveau vertalen wij dit als dialogoogsturing. We zijn al langere tijd bezig onze werkers daarin te scholen. Als je uitstraalt 'zo zijn hier onze manieren en laten we eens kijken of wij u als cliënt kunnen inpassen', maak je onvoldoende gebruik van de kracht van het kind of het gezin. De hulpverlener moet de hulpvraag centraal stellen en die in een dialoog met de cliënt preciseren. Dan gaat het om vragen zoals: wat heeft u precies nodig,

wat kunt u zelf doen en waarin kan ik u ondersteunen? Dit vereist dat wij onze methodiekzekerheden loslaten en naast de cliënt gaan staan. Het doet een appèl op de creativiteit en flexibiliteit van hulpverleners. Zij stellen dit op prijs, maar het maakt hun werk ook complexer. Zo'n cultuuromslag kost tijd en kan alleen slagen als je als manager je medewerkers zelf ook dialooggericht aanstuurt."

"Methodiekzekerheden loslaten en naast de cliënt gaan staan."

Spreekuur voor bureau jeugdzorg

Wim Spierings: "De acceptatieplicht die de wet ons oplegt, is in deze regio inderdaad geen discussiepunt met bureau jeugdzorg. Wij proberen het bureau waar mogelijk te ondersteunen. Als gezamenlijke zorgaanbieders in Rotterdam hebben we bijvoorbeeld een spreekuur ingesteld voor medewerkers van bureau jeugdzorg. Onze opnamecoördinatoren proberen daar samen met hen oplossingen te verzinnen voor cliënten waarvan niet op voorhand duidelijk is wie hen

het beste welke zorg kan bieden. Zo voorkom je dat een cliënt van het kastje naar de muur wordt gestuurd. Zo nodig stellen we een programma samen met modulen van verschillende zorgaanbieders."

"Maar", gaat Spierings verder, "hoe vul je als zorgaanbieder je acceptatieplicht in, als de vraag groter is dan het aanbod? Daar worstelen we mee in de Rotterdamse regio, die een in sociaal-economisch opzicht zwakke bevolkingssamenstelling heeft. We gaan uit van een acceptatieplicht, maar we voelen ons niet gehouden tot het onmogelijke..." *

Oppassen voor cynisme

Thea Roelofs: "Naar ons idee is de hoogte van onze doeluitkering totaal niet afgestemd op de vraag naar jeugdzorg in deze regio. Ook in algemene zin vinden wij dat er nog te weinig aandacht is voor de volumeproblemen in de jeugdzorg. We zitten voortdurend met wachtlijsten. Je moet oppassen dat je daar niet cynisch van wordt. In deze regio hebben we tegen elkaar gezegd: we blijven alles op alles zetten om binnen ons budget

zoveel mogelijk ouders en kinderen op een zo goed mogelijke manier te helpen. Bijvoorbeeld door te investeren in vroegsignalering en een passende aanpak in het onderwijs. Daar betaalt de stadsregio gelukkig aan mee. Verder hebben we een deel van de residentiële capaciteit omgebouwd naar intensief-ambulante voorzieningen. Voor cliënten die op de wachtlijst staan, organiseren we overbruggingshulp en plaatsingsvoorbereiding. Maar op een gegeven moment stuit je op grenzen. Preventie en ambulante zorg zijn namelijk geen middel tegen alle kwalen en de vraag naar jeugdzorg blijft toenemen. Aan de cliënt die denkt een onvoorwaardelijk recht op jeugdzorg te hebben, is het moeilijk uit te leggen dat die zorg niet altijd op redelijke termijn voorhanden is."

Tussen wal en schip

"Onze acceptatieplicht wordt niet alleen begrensd door onze capaciteit, maar ook door onze competentie", vult Wim Spierings aan. "Er is een categorie cliënten waar wij niet voor zijn toegerust. Bijvoorbeeld jongeren die een groot gevaar voor zichzelf of voor andere cliënten vormen en licht verstandelijk gehandicapte jongeren met psychiatrische problematiek. In onze crisisopvang zien we die laatste groep in omvang toenemen. De jeugd-ggz staat echter niet te springen om deze cliënten op te nemen. In de praktijk kan dit ertoe leiden dat cliënten tussen wal en schip vallen,

waarbij wij wel een acceptatieplicht hebben en de jeugd-ggz niet." *

Thea Roelofs: "Dit neemt niet weg dat wij als zorgaanbieders wel blijven investeren in samenwerkingsarrangementen met de jeugd-ggz en de lvg-sector (*licht-verstandelijk gehandicapten; red.*). Dit beschouwen wij als onze verantwoordelijkheid."

Afrekenen op kwaliteit

"Wij willen graag worden afgerekend", aldus Wim Spierings, "maar dan wel op onze prestaties en niet alleen op een bezettingscijfer. Het aantal cliënten dat we in huis hebben, zegt op zichzelf weinig. Misschien houden wij ze wel te lang vast of zijn die cliënten helemaal niet tevreden. Ik zou graag toe willen naar een systeem van prestatieopdrachten. Laat de subsidiënt maar zeggen hoeveel cliënten met welke problematiek wij moeten helpen. Geef ons daarbij de ruimte om in dialoog met de cliënt de beste werkvorm te vinden. Reken ons vervolgens af op aantallen en op de geleverde kwaliteit. Dit laatste is natuurlijk niet eenvoudig, maar wel veel boeiender en effectiever. We zijn blij dat de wet daarvoor de ruimte biedt. Ik hoop dat de provinciale en stadsregionale overheden die ruimte ook benutten. Het is in ieder geval positief dat onze sector door de discussie rondom de Wet op de Jeugdzorg weer op de politieke agenda is komen te staan." ■

(foto: Bart Versteeg)

Kort

Brochure over de wet

De ministeries van VWS en Justitie hebben onlangs een informatiebrochure over de Wet op de jeugdzorg gepubliceerd. In circa twintig pagina's wordt beschreven wat de uitgangspunten van de wet zijn en wat die betekenen voor de diverse partners in de jeugdzorgketen. U kunt de (gratis) brochure bestellen via of downloaden van de internet-site www.jeugdzorg.nl. Telefonisch bestellen kan ook: Publieksbureau voorlichting ministerie VWS, 070-3407890.

Rectificatie: Op pagina 20 van de brochure is het landelijke telefoonnummer van het AMK onjuist weergegeven. Het juiste nummer is: 0900 - 1231230. ■

* Noot van de redactie: In de Wet op jeugdzorg is de acceptatieplicht voor zorgaanbieders geregeld. De AWBZ (waar de jeugd-ggz onder valt) voorziet in een zorgplicht, niet direct voor ggz-instellingen, maar voor zorgverzekeraars.

Colofon

Redactieadres

Ministerie van VWS
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag
e-mail: jeugdzorg@minvws.nl

Coördinatie

Ministerie van VWS: DJB en DVC
Ministerie van Justitie: DJC en DV

Redactie

Teun Baak, Tekst & Beleid bv, Bleiswijk

Vormgeving

Peter de Vos, VWS/DJB

Fotografie

Er bestaat geen enkele relatie tussen de afgebeelde personen en de inhoud van de artikelen, tenzij in een fotobijlschrift uitdrukkelijk anders is vermeld.